

Írta: Iványi Györgyné – Szőke Erzsébet

## **HOGY AZ ISKOLÁZTATÁSI TÁMOGATÁS „HÁBORÍTATLAN” MARADJON**

### **ELŐZMÉNYEK**

A településen található általános iskolák mindegyike adott az elmúlt tanév folyamán olyan jelzést a gyermekjóléti szolgálat felé, hogy jó néhány cigány etnikumhoz tartozó tanuló hiányzása elérte a kritikus határt, s kérték a szolgálatot, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Elkezdtek hát az okok vizsgálatát, többszöri látogatás alkalmával felmértük és elemeztük a családok helyzetét. Ezen alkalmakkor főleg az okozott nehézséget, hogy nem cigány emberként cigány családok problémáin akartunk segíteni. A megkeresett családok azzal érveltek az iskolába járás ellen, hogy bizonyos koron túl a lányok, lehet hogy nem fejezik be a nyolc osztályt, ám otthon, a gyakorlatban, több hasznos dolgot sajátíthatnak el, ami feltétlenül szükséges számukra a feleségi, anyai teendők ellátásához. Az pedig, hogy a cigány lányok 14-15 évesen már „férjhez mennek”, természetes! Mit is akarhatunk mi ilyenkor a tanulás fontosságáról való elmélkedésünkkel?

Mégis feszített az érzés, valamit tenni kell! A tudatformálást valahogyan el kell kezdeni! Ebből kiindulva született az az ötletem, hogy a munkára olyan roma származású segítőt kérjek fel, aki pozitív példaként szolgálhatna a szóban forgó családok, ill. gyermekek számára.

A munka szervezési szakaszában hipotézisként a következőket fogalmaztuk meg:

- egy roma származású személy közeledését, segítségét a roma családok könnyebben fogadják el, s talán az együttműködésre is nagyobb készséget mutatnak,
- az általam felkért személy sikeres tanulmányai, egyéb eredményei inkább kínálnak motivációs lehetőséget a roma gyerekek számára, mint bármely más külső személy legékesebb szólama, a témát illetően.

A segítő munka ilyen formáját kísérleti jellegűnek tekintettem, mert tudom, hogy a szemléletváltás egy hosszadalmasabb segítő folyamat eredménye lehet, s a hatás is nehezen mérhető, hiszen tartalmasabb kapcsolat csak úgy alakulhat ki, ha a felek hosszabb ideje ismerik egymást.

### **A SEGÍTŐ MUNKA FOLYAMATA**

A vizsgálat lefolyását illetően, a következő lépéseket határoztam meg:

- a feladat pontos körvonalazása,
- a megfelelő segítő kiválasztása, felkérése,
- a családok felkeresése,
- tapasztalatok megbeszélése, eredmények összegzése és értékelése,
- esetleges további teendők meghatározása, egyeztetése.

Elgondolásom szerint a felkért személy, a szóban forgó családokat személyesen kell hogy felkeresse, s meg kell próbálnia velük olyan kapcsolatba kerülni, hogy saját céljait, megvalósult elképzeléseit eléjük társassá, bemutatva ezzel a mindenkiben szunnyadó akarat és erő hatékonyságát!

A segítő kiválasztásánál két döntő tényező szerepelt:

Elsőként, hogy legyen az illető roma származású, másodsor, a társadalomba való sikeres beilleszkedése és roma emberként való érvényesülése révén tudjon követendő példaként szolgálni mások számára. (Volt is ismeretségi körömben egy ilyen életutat járó ember, aki roma származású, 24 éves fiatal, német nyelvtanári diplomával rendelkezik, s jelenleg is tanul az ELTE-BTK-n német kiegészítő bölcsész szakon.)

A családok látogatása: A családokkal való személyes találkozást megelőzően a Segítő tanulmányozta a gyermekjóléti szolgálat birtokában lévő anyagokat. Ezáltal egy elsődleges képet kapott a gyermekekről, családi állapotukról és problémáikról. Csak ezt követően került sor a látogatásokra.

A megkeresések alkalmával egy család sem utasította el a téma taglalását, nem hangoztatták olyan harciasan az iskolalátogatás ellen felhozható érveiket, hanem érdeklődéssel figyelték a kedves, szimpatikus látogatót. (Volt aki abban gondolkodott, hogy jó lenne ez a lány az egyik fiának!)

Persze többen igyekeztek szebbnek, ill. jobbnak feltüntetni gyermekük igazolatlan hiányzásainak az okát, de olyan is akadt, aki tervezgetni kezdett!

## NÉHÁNY ÁLTALÁNOS REAKCIÓ

A család szeretné, ha gyermekük befejezné a 8. osztályt és tovább is tanulna! Tulajdonképpen ügyes kezű a gyermek, szeret autót szerelni, s a többiek szerint is ért hozzá. Örültek, hogy az iskolában sincs vele magatartási probléma. Sokat segít az otthoni munkában, ennek ellenére mégis javított több tantárgyból is a 2. félév során. Tervbe is vették a 8. osztály befejezését, ill. a továbbtanulást.

(A fiú értelmes, tehetséges, nyugodt gyermek, akinek vannak vágyai, elképzelései, nagyjából tisztában is van a dolgok következményeivel, de túl nagy nyomást gyakorol rá a családja. Beteg szülei számára szükséges a fiú otthoni aktív munkája, támogatása, mivel leánygyermekük semmiféle segítséget nem tudnak nyújtani nekik. Nem végezték el a 8. általánost, elhelyezkedni nem tudnak.)

A másik megkeresett család jól szituált, a beszélgetés folyamán maximális együttműködést tanúsított. Lányuk több hónappal ezelőtt „férjhez ment”, így vele nem került sor találkozásra, mert új lakhelye Budapesten van. A család azt ígérte, szorgalmazza, hogy a kislány magántanulóként fejezze be a 8. osztályt, hiszen a többi testvére is továbbtanult.

A következő családban a szülőkkel és a gyermekekkel is az a probléma, hogy nem egészségesek, az érintett kislány is kiegészítő iskolába járna. A beszélgetés során azt nyilatkozták a szülők, szeretnék, ha lányuk tanulna. Ez ellentmond a gyakorlatnak, mert mégsem járatták. Nehéz anyagi és szociális körülményeikre, illetve a gyermek betegségére hivatkoznak, pedig a külső körülmények jelentős anyagi jólétet mutatnak.

Egy újabb helyen az édesanya egyedül neveli öt gyermekét. Többszöri látogatás ellenére sem sikerült a gyermekkel kapcsolatba lépni, mert édesanyjával együtt távol volt. (A rendőrségi jelentések szerint több eljárás folyik a fiú ellen, lopás miatt.)

A látogatás tapasztalatainak összegzése a felkért segítő véleménye szerint:

„A szülők elmondásuk alapján kivétel nélkül szeretnék, ha gyermekük kijárná az iskolát, sőt tovább is tanulna. Néhány esetben ez nem egészen fedi a valóságot. Úgy vélem ennek több oka is lehet, mert egyrészt fakadhat bizalomhiányból, hisz etnikai kisebbségként naponta kell a többségi társadalom előítéleteivel konfrontálódniuk, a megbélyegzettségükből adódó hátrányokat elviselniük. Számos szociál- és kisebbségpszichológiai ill. pedagógiai vizsgálat kimutatta, hogy a hátrányos megkülönböztettség erős frusztrációhoz vezethet,

minek következtében az egyén és a közösség viszonya súlyosan károsodik, bizalmatlanságuk nő azokkal szemben is, akik ugyanolyan származásúak, vagy hasonló helyzetűek, a kompromisszumokra való készségük csökken – mintegy védekező reakcióként ragaszkodnak a határokhoz.

Másrészt jóllehet szeretnék, ha gyermekük elvégezné az iskolát, de külső és belső körülmények akadályozzák ebben. Például anyagi nehézségek vagy sérelmeik az iskola felől, szégyenérzet a nehéz körülmények miatt stb.

Mégis alapvetően abból az álláspontból célszerű kiindulni, hogy a szülő akarja, és mindent meg is tesz azért, hogy gyermeke iskolázott, diplomával rendelkező ember legyen. A fent felsoroltakon kívül egyéb családi (pl. válás, haláleset), vagy a kulturális különbségekből származó problémák megakadályozták ill. megakadályozzák őket abban, hogy gyermeküket taníttassák. Előfordulhat, hogy saját negatív tapasztalataikat erősítik meg a gyermekükben a tanulás értelmetlenségét illetően. Ebben az esetben meg akarják őt kímélni a sebetől, így sokkal inkább mutatnak nekik az életben maradáshoz más utakat.

Jó néhány gyermeknél nem láthattam a kitörés csíráit – szomorú, hogy e nélkül nem megy! -, mert a belső indítatások nem tudnak szárba szökkeni, ha nincs a családban egyetlen követendő minta sem. Márpedig tudjuk az ide vonatkozó tudományos kutatásokból, hogy mind az elsődleges, mind a másodlagos szocializációs folyamat során szüksége van a gyerekeknek mintákra, modellekre, amelyek közvetítik számára a követendő érték- és normarendszereket. Ezek nélkül féltő, hogy a személyiség nem tud megfelelően fejlődni. A kezdeti elszántság sajnos sok esetben elapad, és az egyén közömbössé válik saját sorsa iránt.

Több családnál sajnos nem nyílt alkalom arra, hogy a saját életemről beszéljek. Részint azért, mert nem találtam otthon a gyermeket, s a beszélgetés így rövid ideig tartott, részint azért, mert a család nem mutatott őszinte érdeklődést ezen téma iránt.

Számomra is érdekes megtapasztalás volt az, hogy nem minden esetben látták bennem az embert, hanem hivatali személynek tekintettek. Volt, ahol tudtam arról is beszélni, hogy ki milyen származású, s ki hogyan éli ezt meg. Az utóbbi eset okai, véleményem szerint a már megnevezett tényezőkben keresendők. Bizonyosan pozitívan változna a helyzet, ha a rendszeres kapcsolatfenntartásra lehetőség volna!

Összefoglalva a kísérleti kutatás eredményeit, megállapíthatom, hogy azokra a szóban forgó roma családokra, ahol beszámolhattam saját tapasztalataimról, küzdelmeimről, valamilyen hatással biztosan voltam, mert láttattam, hogy nem reménytelen a harc, megéri vállalni a nehezebb utat.”

További teendőként fogalmazhattuk meg a családokkal és gyerekekkel való kapcsolat fenntartását, elmélyítését, mert csak így várhatjuk, hogy gondolkodásmódjukban változás történjék, s túl tudjanak lépni a személyes sérelmek szintjén.